

ІНФОРМАЦІЙНО-КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена актуальним питанням інформаційного забезпечення розвитку регіонального туризму. На основі аналізу традиційних та інноваційних видів туристичних ресурсів Харківської області виявлено пріоритетні напрями розвитку туризму, доведено необхідність розробки та запропоновано основні положення створення туристичної інформаційно-картографічної системи.

Ключові слова: регіональний туризм, інформаційне забезпечення, туристичне картографування.

Yu. Prasul

INFORMATION-CARTOGRAPHIC PROVIDING OF PRIORITIES TYPES OF TOURISM IN THE KHARKOV REGION

The article is devoted to the actual questions of the informative providing of development of regional tourism. On the basis of analysis of traditional and innovative types of tourist resources of the Kharkov region priorities directions of development of tourism are exposed, the necessity of development and substantive positions of creation of the tourist information-cartographic system is led.

Keywords: regional tourism, informative providing, tourist drawing a map.

Вступ. Україна визнала туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності. Необхідною умовою динамічного розвитку національного і регіонального туризму в умовах переходу до ринкової економіки виступає розробка, впровадження і подальша реалізація інноваційних довготривалих проектів регіональної туристичної діяльності, забезпечення їх ресурсною та інформаційною базою належної якості. У сфері туризму інформація про об'єкти туризму та туристичної інфраструктури, умови і фактори розвитку туристичної діяльності стає головним ресурсом, особливо в той час, коли в Україні спостерігаються світові тенденції розвитку туризму щодо зниження попиту на групові поїздки і активізації індивідуального туризму, збільшення кількості пропозицій для сімейного туризму. Це потребує розробки пріоритетних інноваційних туристичних продуктів на регіональному та національному рівнях і наукового обґрунтування регіональної системи їх інформаційно-картографічного забезпечення.

Тому вивчення даного питання має значний науковий і практичний інтерес для розвитку регіону загалом та туристичного бізнесу окремо.

Вихідні передумови. Тривала історія розвитку туризму і, відповідно, його інформаційного забезпечення викликали велике різноманіття наявної тематичної інформації, але ще не розроблена єдина туристична інформаційна система, яка б на системній основі інтегрувала інформацію про туристичні ресурси, характер використання, їх стан та охорону тощо. Більшість досліджень має прикладний характер, стосується окремих адміністративних або фізико-географічних регіонів, локальних територій або обґрунтовує використання туристичних об'єктів для розвитку певного (як правило, нового та «модного») виду туризму [2, 4]. В основному вони присвячені традиційним і популярним у туристичному відношенні регіонам: Кримському, Карпатському, частково Київсько-Дніпровському, в той час як інші регіони, достатньо забезпечені ресурсами, залишаються у затінку. Крім наукових джерел інформації, необхідно відмітити наявність регіональних програм розвитку туризму на певний проміжок часу. В них обґрунтовані перспективи туристичної сфери, її найважливіші напрями і пріоритети, прогнозовані основні очікувані результати. З метою формування позитивного іміджу, в т. ч. в рамках підготовки до Євро-2012, в Харкові затверджена програма розвитку туризму на 2010-2012 рр. В ній одним з найважливіших завдань для туристичного бізнесу в регіоні визначається створення єдиної інформаційної системи.

Формулювання цілей статті. Таким чином, необхідно вирішити питання всебічного і комплексного інформаційного забезпечення розвитку пріоритетних напрямів регіонального туризму, включаючи його якісну картографічну складову, яке задовольняло би потреби розробників та споживачів регіонального туристичного продукту. Про це піде мова у даній статті.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі туристично-рекреаційну діяльність розглядають як соціально-географічне явище, що відображає прагнення людей до пізнання територій, народів, які проживають на цій території, їх історичного та культурного надбання, збереження навколишнього середови-

ща, так і економічне явище, що здійснює прямий та опосередкований вплив на розвиток багатьох галузей економіки. Тому пріоритетний напрям розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником підвищення економічного потенціалу, соціокультурного рівня та якості життя населення і в цілому зростання іміджу області на державному та світовому рівні.

З метою підвищення репрезентативності туристичного іміджу області, упровадження перспективних напрямів розвитку регіонального туризму необхідно враховувати ті складові туристичного потенціалу, які мають необхідні властивості для розробки, створення й успішного використання на регіональному і національному туристичних ринках конкурентоспроможного туристичного продукту.

За комплексною оцінкою історико-архітектурного потенціалу Харківська область нараховує 653 пам'ятки культури, в тому числі: фортифікаційних – 18, сакральних – 65, житлових – 410, громадських – 122, виробничих – 31, садово-паркових – 4, малих форм – 4. Хронологічний діапазон пам'яток архітектури на території регіону XVII ст. – 70-і рр. XX ст. За категорією умовної історико-архітектурної цінності, яка є базовою для визначення перспектив використання різноманітних об'єктів архітектурної спадщини в системі туристичного забезпечення, Харківщина відноситься до III категорії [1]. До державного реєстру національного культурного надбання входить 20 пам'яток Харкова і більше 50 пам'яток області. До списку історичних населених місць України увійшло 16 міст на селищ міського типу Харківської області [5]. Таким чином, Харківська область має середній по Україні показник забезпеченості ресурсним потенціалом для розвитку туризму, рекреації та екскурсійної діяльності.

Але, крім «стандартного» набору туристичних ресурсів [6], Харківська область має ще велику кількість об'єктів та територій наукового, освітнього, промислового, рурального, релігійного призначення, які доцільно використовувати для розвитку нетрадиційних видів туризму. Відповідно до тенденцій розвитку туризму автором виділені:

- *найбільш пріоритетні види туризму* (діловий (конгресний, науковий, ярмарковий), пізнавальний, спортивний, сільський, фестивальний),
- *види туризму з високим пріоритетом* (спортивно-оздоровчий (активні та екстремальні види відпочинку), оздоровчо-пізнавальний, подійний);
- *вагомні види туризму* (релігійний, санаторно-курортний, оздоровчий),
- *перспективні для розвитку* види туризму Харківського регіону (аматорський - мисливство, рибальство, збирання грибів, ягід, лікарських рослин; екологічний; етнографічний).

При цьому оздоровчий, оздоровчо-пізнавальний, санаторно-курортний, спортивно-оздоровчий, аматорський, екологічний, сільський види туризму базуються в основному на природних ресурсах, а пізнавальний, етнографічний, фестивальний, релігійний, діловий, спортивний – на антропогенних ресурсах.

З моменту виникнення ідеї про відкриття певного напрямку подорожей, створення нового продукту або внесення змін в існуючий продукт відчувається гостра потреба в інформаційно-картографічному забезпеченні. У цьому контексті інформація виступає інструментом прийняття рішень, наприклад, під час оцінки можливостей території та наявної ресурсної бази. До того ж інформативність регіональної туристичної системи виступає окремим самостійним туристичним продуктом для потенційних туристів та рекреантів. Будь-яке дослідження, наукове дослідження чи аматорське дослідження території майбутньої подорожі, передбачає збір інформації - статистичної, літературної, картографічної, відомчої та інших видів в бібліотеках, Інтернеті, державних органах управління, наукових і господарських установах, у польових дослідженнях тощо про якісні і кількісні показники та характеристики об'єкта дослідження.

Найбільша результативність даних робіт може бути досягнута за рахунок створення регіональної системи інформаційно-картографічного забезпечення туризму [3], призначеної для всебічного задоволення інформаційних потреб туристичної галузі з постійним оновленням та поповненням баз даних, яка представляє детальну систематизовану сукупність даних з метою надання знань про певну територію будь-якій групі користувачів (сектору управління розвитком

туризму, організаторам і розробникам туристичного продукту, туристам, екскурсантам тощо), вивчення компонентів туристичної сфери, представлення умов і ресурсів розвитку пріоритетних видів туризму для прийняття раціональних та коректних рішень.

Об'єктом інформаційно-картографічної туристичної системи є реальні, об'єктивно існуючі територіальні туристично-рекреаційні комплекси як цілісні системи, що поєднують природні, біокультурні, історико-культурні, соціально-економічні системи різного рівня, які доцільно використовувати в пріоритетних туристичних продуктах. Найбільш комплексно вони можуть бути відображені за допомогою поліструктурних банків даних і знань з відповідним наповненням. Такі масиви інформації, як просторово-часові вербально-картографічні моделі реальної дійсності, мають функціонувати постійно і складати частину державного інформаційного банку даних для потреб туризму. Рекомендовані мови для заповнення баз даних – українська, російська і англійська. У подальшому можливе розширення даного переліку.

Інформація, призначена для відображення в інформаційно-картографічній туристичній системі, повинна відповідати таким вимогам, як точність, адресація, достовірність, сучасність, поєднання лаконічності і повноти інформації, цінність, системна пов'язаність елементів, унікальність, виразність.

Розробка такої системи повинна ґрунтуватися на відповідних потребах різних видів і форм туризму, класифікації користувачів за спрямованістю необхідної інформації, урахувати сутність туризму, етапи підготовки, впровадження та реалізації туристичних продуктів, на яких використовуються різноманітні джерела інформації, вимоги різних груп туристів до змісту інформаційної системи та відображення інформації, сучасні технології представлення інформації користувачу.

Незважаючи на досить широке впровадження сучасних інформаційних технологій у наукові дослідження та повсякденну практичну діяльність широких верств населення, вони не знайшли свого місця в туристичній сфері. Такі властивості ГІС, як системний підхід, інтерактивність та багатоваріантність відо-

браження туристичної інформації, можливість працювати з різними видами інформації, створювати 3-вимірні комп'ютерні моделі дають змогу персоналізувати процеси створення та використання баз даних, забезпечити комплекс робіт з аналізу просторових даних, оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу і т. ін. Залишаються і досі невирішеними проблеми розробки структури та інформаційного змісту загальногеографічної та тематичної складових геоінформаційних систем туристичного призначення.

На основі експериментальних робіт з регіонального туристичного картографування Харківської області доведено необхідність упровадження геоінформаційних та мультимедійних технологій в туристично-рекреаційну сферу та запропоновано шляхи їх практичного використання [3].

Таким чином, геоінформаційні системи дозволяють концентрувати, систематизувати, узагальнювати інформацію про туризм, туристичні ресурси, моделювати процеси туристично-екскурсійної діяльності, з'ясовувати закономірності функціонування та розвитку туризму в регіоні, створюючи на їх базі не тільки картографічні твори, але і тематично спрямовані геоінформаційні системи, що дозволяє прогнозувати розвиток інноваційних турпродуктів і пріоритетних видів туризму. При цьому результативність роботи з геоінформаційною системою залежить від наповнюваності інформаційних баз даних, які повинні включати:

- картографічні твори (цифрові топографічні та туристичні карти даного регіону чи його частини, плани окремих населених пунктів і територій у великому та середньому масштабах, у векторній чи растровій формі з нанесеним тематичним змістом);

- табличні дані про об'єкти туризму та туристичної інфраструктури (з розширеною семантичною інформацією, які утворюють атрибутивну базу даних з територіальною прив'язкою даної інформації до відповідного об'єкта на карті чи плані);

- графічні зображення (об'єктів туризму та туристичної інфраструктури, природних ландшафтів, експозицій музеїв);

- текстові фрагменти (з описами маршрутів, визначних туристично-екскурсійних об'єктів та об'єктів туристичної індустрії, які містять посилання на графічні зображення відповідних об'єктів);

- мультимедійні елементи, які містять звукові описи та відеозображення пам'яток і туристичних маршрутів.

Експериментальні дослідження довели, що геоінформаційний проект переведений у формат HTML з гіпертекстовою організацією бази даних, сполучає властивості карти, туристичного довідника, путівника, ілюстрованого альбому, екскурсовода. Таким чином вирішується проблема привабливого інформаційного забезпечення Харківської області у всесвітній мережі.

Висновки. Перспективи подальших розвідок. У результаті теоретичних і практичних досліджень можна констатувати необхідність розробки подібних інформаційно-картографічних систем з метою забезпечення базою даних розробників туристичних продуктів на всіх етапах упровадження інноваційних ідей, споживачів туристичного продукту - на етапі вибору району подорожі, органів управління - для прийняття ефективних рішень, дослідників - на етапі збирання інформації, студентів - під час навчальної роботи. Серед перспектив даного напрямку досліджень можна виділити подальші практичні розробки з розширення баз та створення банків даних, наукове обґрунтування змісту мультимедійних туристичних Інтернет-проектів.

Рецензент – кандидат географічних наук, доцент А.М. Байназаров

Література:

1. Крачило М.П., Попович С.І., Федоренко Н.В. Проблеми туристичного районування // Туристичні ресурси України: Зб. наук. статей. – К.: КМ-Трейдинг, 1996. – С.268-275.
2. Прасул Ю.І. Наукові основи системного картографування регіонів України для потреб туризму (на прикладі Харківської області): Автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.12 / Інститут географії НАНУ. – К., 2004. – 20 с.
3. Прасул Ю.І. Картографування для потреб туризму: Бібліографічний довідник. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2005. – 44 с.
4. Бібліотека туристичної та економічної літератури. – <http://tourlib.net/lib.htm>.
5. Пам'ятки України. – <http://www.heritage.com.ua>.

6. *Туризм на Харківщині. Природно-рекреаційні ресурси та історико-культурний потенціал регіону: Бібл. путівник* / Укл. Г.М. Єрофєєва, ред. Н.І. Гайворонська, відп. за вип. Л.О. Сашкова. – http://library.kharkov.ua/lib_druk.php?type=1&year=2008&id=1.

Ю.И. Прасул

ИНФОРМАЦИОННО-КАРТОГРАФИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИОРИТЕТНЫХ ВИДОВ ТУРИЗМА В ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Статья посвящена актуальным вопросам информационного обеспечения развития регионального туризма. На основе анализа традиционных и инновационных видов туристических ресурсов Харьковской области выявлены приоритетные направления развития туризма, доказана необходимость разработки и предложены основные положения создания туристической информационно-картографической системы.

Ключевые слова: региональный туризм, информационное обеспечение, туристическое картографирование.